

les asgolfes

[NOVES FORMES DE
COMUNICACIÓ DEL S.XX]

per Odile Carabantes i Noèlia Sans

Màquina de cinema que es va instal·lar a l'Ajuntament

Gran aficionat i professional del cinema i del món de la imatge, la seva aportació al poble és significativa, ja que ha sigut el promotor dels diferents espais destinats al cinema que hi han hagut a Bellvís. També cal destacar la nombrosa col·lecció de pel·lícules gravades sobre esdeveniments i la vida quotidiana del poble.

EL CINEMA, LA RÀDIO I LA TELEVISIÓ: ENTREVISTA A PACO SABATÉ.

TOTA LA VIDA ENTREGAT AL CINEMA, D'ON ET VE L'AFICIÓ?

El meu pare tirava cinema a l'Esport amb el Sisco (el Cec). Jo tenia 3 anys, se m'emportava a la cabina, em posava plantat en una cadira i mirava el cinema des d'allí. També vaig repartir els quadrets que eren uns fullets que donàvem cada setmana amb la propaganda de la pel·lícula.

Més endavant quan el Dionisio tirava cinema a l'Espanya Nova, també entrava a la cabina perquè m'agrada-va molt i volia saber com funcionava. Quan va deixar de fer-ho m'hi vaig posar jo amb el Ramon del Rulla que era el meu ajudant. Així va començar tot.

QUINA TITULACIÓ TENS?

Em vaig treure el **carnet d'operador de cinema** a Lleida. L'examen es feia només cada 5 anys i de cinc cents vam aprovar només vint-i-cinc i tres érem de Bellvís: el Joan de l'Estació de tren (cosí del que ara porta l'Antic), el Dionisio (la seva dona era perruquera) i el germà de la Pilar del Tarragó (família Carné). Al tenir el carnet ja vaig anar a parar a Barcelona. El senyor Bonell, de la plaça, que era tinent coronel o general, em va col·locar al cinema Palacio de Barcelona. Allí vaig començar a tirar cinema i d'allí a altres cinemes que ens anaven passant.

El germà de la Pilar del Tarragó, es va col·locar en uns cinemes de Badalona i fins ara que s'ha retirat que ha tirat cinema allí. Després em va venir l'afició per la ràdio i la televisió gràcies al Joan de l'Estació que va començar a estudiar-ne a l'escola Maimó i que m'ensenyava les lliçons. També me'n vaig treure el **títol de ràdio i televisió**. Tenia el 38.430, sempre me'n recordo. Però em va costar bastant perquè el curs era car, cada lliçó valia 50 pessetes i hi havia setmanes que n'hi havia dos i 100 pessetes era molt... Vaig haver de compaginar-ho amb la feina a la botiga de vi de Cal Pelines al carrer Poal. Llavors em passava que treballant podia pagar i estudiar el curs de ràdio i televisió però no podia estudiar lo del col·legi. Així que vaig començar a anar a repàs al col·legi a les tardes amb el senyor Esquerda que em feia una lliçó per a mi sol.

FINS I TOT VAU MUNTAR UN CINEMA A L'AJUNTAMENT.

Sí, amb l'Isern de "La Caixa", el Pepe

de l'Arderiu, el Pere Farrera, l'Aleix del Ronda... La màquina de cine que hi vam posar la vaig comprar a la cassa Osa i era una de les màquines que havia estrenat "Lo que el viento se llevó" al cinema Windsor de Barcelona. Llavors, la meua dona va comprar unes cortines de segona mà que em sembla que van costar 2000 pessetes. Les va portar a rentar i les vam posar també a l'Ajuntament. La pantalla la vam fer de set metres. Teníem cinemascop i tot. Però només es feia els diumenges i per la Festa Major.

D'ON TREIEU LES PEL·LÍCULES?

Les llogava i les portava jo cada setmana de Barcelona. El meu fill anava a buscar la pel·lícula el dissabte al matí. Llavors a la nit quan plegàvem de la botiga, perquè els dissabtes també plegàvem a les nou, els nens ja havien sopat i la dona ja els havia posat els pijames i tot. Quan arribàvem al poble ella ja els posava a dormir i jo me n'anava a muntar les pel·lícules a dalt de l'Ajuntament. Moltes vegades m'hi passava tota la nit entre dissabte i diumenge allí, arreglant-ho tot. Al final de tot, en comptes de portar jo les pel·lícules de 35mm que pesaven molt, les llogàvem al Salut.

Imatge d'un vídeo gravat pel Paco a l'envelat una Festa Major

SEMPRE HI HA HAGUT MOLTA TRADICIÓ DE CINEMA A BELLVÍS

Perquè pensa, el Salut en posava a l'Espanya Nova, també se'n passava a l'Esport però primer a la sala petita. Jo els vaig ajudar a passar les màquines de la sala petita a la gran. Vam fer una cabina al centre perquè donés al mig de la pantalla de la sala.

Poc a poc es va anar fent més cinema a l'Esport que a l'Espanya Nova i vam canviar les màquines d'un lloc a l'altre. A l'Espanya Nova al final només s'hi feia cinema per a la canalla els diumenges a la tarda. Ho tirava el Ramon del Rulla.

Recordo que quan jo tenia 5 o 6 anys es va passar la "Blancanieves" a la sala petita de l'Esport. Ens va reunir la senyora Assumpció que era la dona del Francisco, de l'amo, i no tenien prou cèntims i ens va dir a una colla: - Quan teniu?! I no sé si ens va costar 2 o 3 pessetes a cadascú veure la pel·lícula. Inclús a la sala que tenien el cafè hi van posar els 7 nans i la Blancaneus i quan va acabar el cine ho van sortejar amb el número de les entrades.

Bellvís va ser un dels primers pobles de la província de Lleida en passar cinema sonor. Això va ser quan el cinema de l'Esport ho portaven uns de Barcelona, que tot el que estrenaven allí ho portaven aquí. Després també ho van portar el Paco el Garriga, el Salut...

TENS MOLTES CINTES, VHS, DVD...

Sí, perquè quan el meu nen tenia 3 anys, em vaig comprar una filmadora que eren bastant cares llavors, que anava amb pel·lícula, amb super 8 mm. Per això tinc moltes pel·lícules de 30 o 35 anys enrere. Potser en tinc 70 o 80. També tinc pel·lícules gravades en vhs, en vídeo 8... Ara les vaig passant a DVD que és una feinada!

ENS HAN EXPLICAT QUE PASSAVES PEL·LÍCULES AL CARRER.

Tenia una màquina de cine de 16mm. A l'estiu ficava la pantalla a la banda del quarter de la guàrdia civil i des d'aquí a l'entrada projectava la pel·lícula. Venia molta gent, perquè era el començament de la televisió, fèiem una pel·lícula cada dia i omplíem... molta gent se'n recorda.

DESPRÉS DEL CINEMA, LA RÀDIO.

Sí, vaig anar a parar a Ràdio Saturno. Allí vam començar a fer proves per crear els prototips de receptors de Freqüència Modulada. Abans, però, quan tenia 16 anys vaig muntar una emissora d'AM (la FM encara no existia) a Bellvís. L'emissora estava al nom del mossèn Canturri mitjançant Acció Catòlica. L'emissora era a l'església i a casa meva. Els dies de cada dia engegàvem a casa i els diumenges radiàvem la missa, les comunions, els batejos. Inclús hi vam fer teatre. Uns familiars meus de Cal Fita quan venien de Barcelona s'estudiaven una obra i la radiaven els diumenges. També venia molt a cantar el Vicenç del Caxotxa. Comprava discos i els dedicàvem, era molt bonic i l'escoltava molta gent. Va durar 3 o 4 anys, després només la feia funcionar quan venia de vacances.

FINS ON ES PODIA SENTIR?

Vam arribar fins a Tàrrega i a la banda de Balaguer, fins a la Sentiu perquè s'hi va casar una cosina meva i des d'aquí li vaig dedicar els discos.

AIXÍ L'EMISSORA ERA DE L'ES-

GLÉSIA. Sí, no es podia dir Ràdio Bellvís perquè era de la parròquia. No se'n feien de municipals llavors. Més endavant, quan estava a Barcelona, quan va sortir la FM vam començar a muntar emissores per Ajuntaments. En vam muntar una de molt gran, d'1 Kb a Ràdio Illín i una altra a Ràdio Albacete. Llavors jo m'acabava de casar i tenia la nena petita, i per muntar l'emissora havies d'estar un mes fora de casa! Al final, l'amo de Ràdio Saturno es va malgastar tots els diners i no vam poder cobrar. Però com l'amo tenia botiga on venia material de ràdio li vaig dir que almenys m'ho donés amb material i així ho va fer. Arran d'això vaig muntar una botiga al carrer Berlín però primer de reparacions només no de venda. En aparèixer la FM, vam haver d'aplicar canvis als aparells de ràdio i vam tenir molta feina.

Imatge d'un vídeo gravat pel Paco en un partit del CF Bellvís

LLAVORS VA SORTIR LA TELEVISIÓ

Sí, i en vaig muntar una però va ser un sacrifici, perquè en aquells temps, el 1959, el material sol em va costar unes 12000 ptes. Al cap d'un temps, ja vam començar a muntar televisors en blanc i negre. Quan va venir el color, ens vam traslladar al Carrer Guitard. Allí, que ja hi teníem el pis i tot, vam muntar un taller a la part de dins i a la part de davant, una botiga amb aparador, veníem aparells de ràdio i televisió.

A BELLVÍS TAMBÉ EN VENIES?

Sí. La primera tele que hi va haver a Bellvís la vaig portar jo. Després el Palacín també va començar a vendre'n de la casa Philips; però cap es veia massa bé perquè encara no hi havia el repetidor d'Alpicat. Vam muntar una antena a dalt del campanar i vam fer baixar un fil fins a baix a casa seva. Perquè la Televisió Espanyola (TVE) que era a Barcelona, al Tibidabo, durant el dia es veia bastant bé, però de cara a la nit anava perdent. Hi anava molta gent allí a veure-la, sobretot miraven el futbol, encara en blanc i negre. El Palacín també en va vendre molts de televisors Philips. Més endavant, vaig portar la primera televisió en color. Aquí al poble, en total en vaig vendre unes quaranta, també arreglava les dels amics i així...

També vaig tenir el primer magnetofon i quan feien la Heidi, o el Rodríguez de la Fuente jo m'ho gravava i l'endemà ho passava per l'aparador en un televisor en color. La canalla, quan sortien del col·legi venien tots a veure la Heidi allí, perquè la majoria encara la veien en blanc i negre.

La família Colell es va encarregar del funcionament de la central manual de Telèfons durant setze anys, mentre compaginava la feina a l'estanc i, més tard, a correus. La Conxita Fauria, la Isabel Salvia i la Rosa Mª Colell van ser les últimes operadores que van utilitzar les clavilles per connectar les trucades, abans que Telefònica establís el sistema automàtic l'any 1978.

LA CENTRAL MANUAL DE TELÈFONS: ENTREVISTA A ROSA M^a I JOSEFINA COLELL.

PER QUÈ VAU AGAFAR TELÈFONS?

Josefina - Quan les germanes Pijuan ho van deixar, li van dir al nostre pare si ho volia agafar i va dir que sí. Llavors, vam haver de passar un examen tota la família i quan ens van dir que érem aptes, ens ho van concedir. Ho portàvem entre tots: els dies de festa hi treballaven el papa i la mama i els de cada dia ho fèiem nosaltres dues i les noies que teníem llogades.

UNA TRUCADA ANAVA AIXÍ...

L'usuari avisava a l'operador de la central que volia fer una trucada; això ho feia donant voltes molt ràpid a la manivela del seu telèfon. En aquest moment, s'il·luminava la llum que corresponia a aquest usuari al panell de control (*cuadro*) o bé sona-

va un timbre. Quan l'operador veia la llum o escoltava el timbre, connectava el seu propi telèfon a l'entrada de l'usuari al taulell i parlava amb ell, li preguntava a quin número volia trucar (en llocs petits com Bellví, deien directament el nom de la persona amb qui volien parlar) i, finalment, efectuava la connexió, de la mateixa manera, connectant la central amb el receptor.

Josefina - La gent que telefonava, en teoria, t'havia de dir el número, però, sempre et deien: posi'm amb la Paido, o amb el pastisser de per avall, o amb Cala Monja...

Rosa Mari - I si per casualitat havies d'anar al lavabo, connectàvem un timbre que sonava quan algú trucava, i fins que no contestaves no parava. A vegades, mentre no telefonava ningú, sortíem a fora, si llavors telefonaven, se sentia el timbre fins a Cala Maria del Duch. Els nens de per allí, sempre venien a jugar a posar clavilles!

QUIN HORARI FÈIEU?

Josefina - Sense engegar el timbre d'alarma, de les vuit del matí fins a les nou de la nit. A les nou tancàvem el locutori i si passada aquesta hora convenia alguna cosa t'havien de trucar a la porta i dir-te que ho necessitaven. Per exemple et demanaven si podies portar un recado, no estàvem obligats a fer-ho, però en un poble ens coneixem tots i l'anàvem a portar i contents!

COM SABÍEU ELS NÚMEROS? TENIEU UN LLISTAT?

Josefina - Sí, era com la guia de telèfons d'ara, però més reduïda, és clar. Quan nosaltres vam entrar, hi havia 50 o 60 abonats i quan vam posar l'automàtic gairebé eren 300. Al principi ens havíem de mirar els números, però després ja ens els sabíem de memòria.

I ENCARA US EN RECORDEU?

Rosa Mari - Sí, sí i tant! I ara, encara

truquen molts, preguntant: - Rosa Mari, quin número té fulano de tal?

LA PAIDO, QUIN NÚMERO TENIA? el 25. I Cal Claudio? el... I la Guardia Civil? el 14. I Cala Monja? el 24. I la Caixa? el 35. I la Farinera el 18. I cal Miquelet? el 84. I el Metge?... el senyor Serrano el 32 i el senyor Brunet lo 38. I els bars? El 79 el Royalti i el 48 l'Espanya Nova...

Rosa Mari - Quan van augmentar els *cuadros* a gairebé 300 (cada cuadro tenia 100 números), vam haver de llogar xicotes perquè ens ajudessin.

OPERADORES DE LA CENTRAL DE TELÈFONS DE BELLVÍS: Josefina Colell Dalmau, Rosa Mari Colell Dalmau, Anna Maria Salvia Salvia, Maria Boldú Torrent, Mercè Turmo Oliola, Isabel Salvia Pinyol, Conxita Fauria Aubert.

PODÍEU SENTIR LES CONVERCES?

Rosa Mari - Sí, totes! Però allò era una cosa secreta! És el primer que ens va dir el senyor que ens va examinar per poder agafar la central. Encara que fos una mort, no ho podíem dir.

COM FUNCIONAVEN ELS TELEGRAMES?

Rosa Mari - El telegrama era un paper blau, que es doblegava i quedava petit. Normalment et trucaven de Lleida i et deien: - prengui nota d'un telegrama. Per exemple: "Cinefilms. Que verde era mi valle". Preníem nota i ho portàvem al cine. Funcionava igual que un avís de conferència. Si tu volies parlar amb mi i jo no tenia telèfon, rebia un avís de conferència amb el teu nom on hi deia que em presentés a Telèfons a tal hora perquè tu em trucaries.

ELS TELEGRAMES EREN MÉS BARATS QUE EL TELÈFON?

Rosa Mari - Depèn, perquè es pagava per paraules. Normalment ens demanaven que els abreviéssim perquè els costés menys diners.

Va néixer a Almacelles però, sent ben petit, la seva família es va establir a Cal Perxes, al costat de l'Església de Bellvís.

En esclatar la Guerra Civil, una tieta seva el va anar a buscar al Col·legi dels Salesians del barri de Sarrià a Barcelona on feia deu mesos que hi estudiava. En un bombardeig el març de 1938 el seu pare va quedar malferit en una cama. Dues persones del poble el van acompanyar a Tàrraga perquè rebés assistència mèdica, però no van ser a temps de salvar-lo. En Josep en ser l'únic home que quedava a la casa va haver d'ocupar el lloc del seu pare a la companyia de llum Fuentes Eléctricas del Segre. Aquesta empresa, de caire familiar, anava comprant pobles per portar-hi la llum. Un cop acabada la Guerra, el Palacín va quedar com a representant de la companyia a Bellvís i s'ocupava de les reparacions i instal·lacions que fessin falta al poble. Poc a poc i sense gairebé adonar-se'n va anar muntant una botigueta a casa seva on venia bombetes, ploms, alguna planxa...

VAS SER UN DELS PRIMERS EN TENIR TELEVISOR I EN VENDRE'LS TAMBÉ. El primer que va començar a vendre televisors va ser un home de Bell-lloch. Després jo també en vaig començar a vendre. Estava en contacte amb una sucursal de la Philips a Lleida i els venia per encàrrec. Quan algú me'n demanava un, jo l'encomanava a Lleida. Instal·lar l'antena ja era més

complicat: havien de venir els tècnics de Lleida i un paleta i l'havíem de posar bé, en un lloc alt i sense obstacles a prop. Quan portava un televisor a un particular sempre en broma li deia: - t'entra la droga a casa! Perquè ho era... tots ens hi enganxàvem!

ELS PRIMERS TELEVISORS DEL POBLE: ENTREVISTA A PEPITO MAZARICO (EL PALACÍN).

EN VAS VENDRE MOLTS?

Uns quants. Els tres cafès del poble: l'Esport, l'Espanya Nova i el Royalti, tenien televisor Philips. També a algunes famílies. Els que en tenien, era senyal d'un millor status social. És clar, era un producte nou i car: valia entre 15.000 i 25.000 pessetes que en aquella època eren molts diners.

I LLAVORS... COM PAGAVEN ?

Doncs, com podien! Firmaven lletres, pagaven a terminis...

EN SER DELS PRIMERS EN TENIR-NE, MOLTS VEÏNS VENIEN A VEURE'L A CASA TEVA.

Sí, sí. Posàvem una taula, a sobre un calaixó de fruita i, a damunt, el televisor. Si feia bon temps el posàvem fora al carrer i, si no, a dins. Alguns veïns venien amb una cadira a l'hora que començava l'emissió. N'hi havia que venien cada dia.

I QUÈ MIRÀVEU? Poca cosa, sobretot futbol. La veritat és que al principi no es veia gens bé, es veia molta neu. Vaig posar una antena a dalt del campanar i vaig baixar un fil fins a casa meua. Quan començava l'emissió algú es posava a dalt i des de baix l'anaven guiant fins que es veia mig bé. Normalment l'encaràvem cap a Tortosa que és on hi havia el repetidor. Era una antena molt petita no es pot comparar amb les

d'ara. Poc a poc, van anar posant repetidors i es va anar veient millor. Primer a Cubells i després a Alpicat. Amb aquest últim ja es veia molt bé. Recordo una vegada que en moure l'antena vam trobar un canal rus. En pocs minuts hi havia un munt de gent davant de casa. Era la novetat.

SEMPRE VENIES PER ENCÀRREC?

Sí, no és com ara, no hi havia diners per tenir aparador. Tampoc tenia catàlegs perquè eren en holandés. Els de Lleida m'explicaven les característiques i jo les explicava als compradors. Primer vaig anar venent petits aparells com transistors, toca-discos, planxes... Després va arribar el televisor, les neveres... Les neveres eren molt grosses i s'hi havia d'afegir gel. Només en vaig vendre quatre o cinc. El Claudio venia barres de gel a trossos i la gent els anava a buscar amb galledes.

AQUESTA FEINA COMERCIAL LA VAS ANAR COMPAGINANT AMB LA FEINA A LA COMPANYIA DE LA LLUM? Sí i tant, hi vaig treballar 42 anys, des dels 18 fins als 60 anys.

NOVETATS A LA WEB. EN VÍDEO:

ENTREVISTA A PACO SABATÉ

ENTREVISTA A PEPITO MAZARICO

ENTREVISTA A ROSA Mª I A FINA COLELL

HO TROBARAS TOT A:

<http://www.bellvis.org/carrilet>